

Francia és német folyóiratok.

Az embernek az az érzése, hogy nyitott kapukat dönget, amikor arról beszél, hogy mennyire a multé már a l'art pour l'art és mennyire fontos ma a világnézet az irodalomban. *Léon Pierre-Quint* a *Revue de France*-ban, amikor *Montherlant*-ról ír kritikát, megállapítja, hogy *Barrès* már fiatal korában otthagya az önmagával foglalkozó dilettáns pózát, most *Gide* is belevegyül a közélet hajszájába, miután jó ideig csak művész volt. *Eduard Schön* pedig szemlét tartva a most megjelent francia irodalommal foglalkozó könyveken, *G. Hess* művét (*Französische Philosophie der Gegenwart*) is ismerteti. A végső következtetés ez: «A legjobb jelenlegi francia irodalom bizonyos filozófiai megértés nélkül alig olvasható, ahogy a XVIII. századi irodalom is csak politikai szempontból érthető meg teljesen».

* * *

A különböző gépművészetek mind fontosabb szerepet játszanak. A különböző «fiatal» és «új» folyóiratok már eddig is szemmel tartották különösen a filmet és a gramofont, de most már a patinás és «tisza» irodalmi folyóiratok sem tudnak elzárkózni az általuk felvetett problémák elől, ha még támadják is azokat. A *Mercure de France*-ban *André Moufflet* mérges kis cikket ír a gramofon ellen. Az egész cikkre jellemző ez a mondat: «Nem bíznak revolvert tízéves gyermekekre, mert megsebezheti a testét. Habozás nélkül bíznak a felnőttekre gramofonokat, amelyekkel tönkreteszik szellemüket».

A *Nouvelle Revue Française* kritikusa már türelmesebb, noha a folyóirat szintén az irodalmi «élite» számára készül. *Denis Marion* írt tanulmányt «*Les gens de lettres contre le cinéma*» címmel. Leírja, hogy az úgynevezett élite milyen mesterkedéseket folytatott, hogy érvényesítse jogait és szempontjait egy olyan új művészet területén, amely kimondottan a nagy tömegek számára készült. Először külön élite-mozikkal kísérleteztek. Néma filmmel sem sikerült gyökeret vernie az efajta próbálkozásoknak, de véglegesen megbuktak a hangos filmmel, amely sokszorosan megdrágította az előállítási költségeket. De nem tanultak a bukáson. Még mindig nem látják be, hogy a film tömegművészet. Most az a jelszó, hogy olyan filmeket keressenek ki, amelyeknek egyik vagy másik részletét az ő inyűk szerint lehet magyarázni. «Arra gondoltak, hogy néhány ember számára foglaljanak le olyan dolgot, ami arra volt hivatva, hogy a világot mozgassa meg. Ha vannak szellem ellen elkövetett vétkek, ez közülük való.»

* * *

Idén jelent meg *Oswald Menghin* könyve: *Geist und Blut*. Már a címe is sokat mond, de az alcím egyenesen felsorolja azokat a fogalmakat, amelyekről ma Németországban legtöbbet beszélnek: «*Grundsätzliches um Rasse, Sprache, Kultur und Volkstum*». A könyv Bécsben jelent meg s ez már determinálja a várható eredményeit. Az eredmények viszont determinálják a várható németországi kritikákat. *Schuchhardt* kritikája a *Historische Zeitschrift*-ben minden várakozást felülmul. Még csak nem is vitatkozik. Nyugodtan idézi, hogy Menghin véleménye szerint a népeket szellemileg inkább jellemzi a vallás, mint a nyelv és kultúra, még ahhoz sem fűz megjegyzést, hogy a zsidókat elismerően emlegeti. Csak a végén ír le egy nagyon «objektív» mon-

datot: «A könyv — noha álláspontja itt-ott egyoldalú is — igen alapos és sok hasznos gondolatot ébreszt». Annnyira fölünyes a kritika, hogy már nem is támad.

* * *

A német tudományt is megbabonázta a politikai fordulat. Akármilyen közömbös témáról írnak, valahogyan beleveszik, hogy most már más világ van Németországban. De se szeri, se száma azoknak a tanulmányoknak, amelyek tudományos alapot szállítanak az új rendszernek. Ilyen tudományos probléma a német különlegességek kutatása a történelemben és irodalomban. *Gerhard Ritter* tanulmányának már a címe is eleget mond: *Die Ausprägung deutscher und Westeuropäischer Geistesart im konfessionellen Zeitalter*. (Historische Zeitschrift.) A német és nyugat-európai gondolkodásmód kifejeződése a reformáció korszakában. A cím szebb, mint a tartalom.

* * *

Egyik legkedveltebb téma az ősgermánok élete, különösen a vallása. Az ősgermán vallásból is különösen a sorshit kérdése érdekli a kutatókat. E kérdés körül leghevesebb a vita. Erre a pontra vonják össze érveiket a szemben álló felek, annál inkább, mert világnézetek csapnak össze. A germán vallás hívei (*W. Baetke: Germanischer Schicksalsglaube. Neue Jahrbücher*) rámutatnak arra, hogy a germán sors mennyire különbözik a görögökétől. A görögök igyekeztek menekülni előle, ki akarták játszani, a germánok ellenben megadással vetik alá magukat a felsőbb akaratnak. Ezt az állítást nem is vonja kétségbe senki. De sokan továbbmagyarazzák ezt a magatartást. *B. Kummer* szerint (*Midgards Untergang*) a germán sorshit önmegadással, félelemmel, sőt gyengeséggel azonos. A teológusok meg egyenesen arról beszélnek, hogy az ősgermán sorshit gátlás volt a népen, amely megakadályozta tehetségeinek kifejtését és amelytől a kereszténység szabadította meg. Ezt természetesen nem hiszik el a germán vallás tudományos védelmezői és vitatkoznak tovább.

* * *

Az eredeti németséget hajhászó törekvések ellen még a klasszikus műveltséget is meg kell védeni. *O. Regenbogen* emlegeti a *Neue Jahrbücher*-ben, hogy a német nép történelmének nagy korszakaiban mindig találkozott az antik műveltséggel, ma sem szabadna kihasználatlanul hagyni ezt a lehetőséget. Úgy látszik nem ok nélkül védi a klasszikusokat, mert van más irányzat is. Például *Lothar Helbing* a «Harmadik Birodalom» mintájára megalapítja a harmadik humanizmust, amely nem követi sem a reformáció korának hasonló törekvéseit, sem a weimari klasszicizmust, hanem egészen eredeti német humanizmus lesz, mert az államhoz igazodik, a hőstiszteleten alapszik és formáló akarat lesz a szellem és természet, élet és művészet, tudomány és képzelet egyensúlyának középvonalán.

Fábián István.

A NAPKELET minden közleményeért írója felel.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: TORMAY CECILE.

Helyettes szerkesztő: NÉMETH ANTAL.

Stephaneum nyomda r. t. — A nyomdáért felelős: IFJ. KOHL FERENC.